

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.korpo.pol.pl/cbos>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: cbos@pol.pl

BS/53/53/98

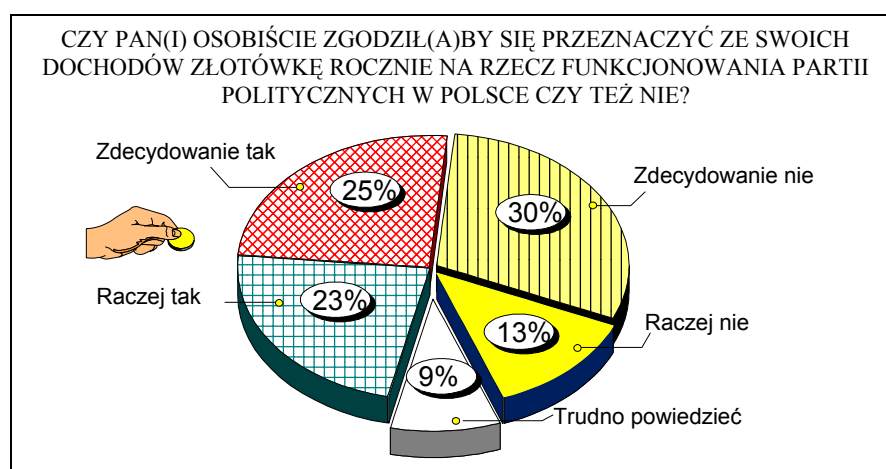
ZŁOTÓWKA DLA PARTII POLITYCZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Niemal połowa ankietowanych (48%) jest skłonna poprzeć ideę opodatkowania obywateli na rzecz finansowania działalności partii politycznych w Polsce, oczywiście przy założeniu, że podatek ten będzie niewielki (np. symboliczna złotówka rocznie). Ponad dwie piąte (43%) respondentów nie akceptuje tego rodzaju propozycji, przy czym niemal co trzeci zdecydowanie ją odrzuca.

- Gdyby wszyscy obywatele decydowali o przydziale swoich pieniędzy poszczególnym partiom politycznym, to największą kwotę zebrałaby **AWS**. Niemal co trzeci (30%) ankietowany przeznaczyłby dla niej jakąś część złotówki, średnio 67 groszy. Wyraźnie mniej respondentów (16%) chciałoby wspomóc finansowo działalność **SLD**, oddając jednakże niewiele mniejsze kwoty - średnio 65 groszy. Poparcie dla **UW** wyraziłoby w ten sposób 18% badanych, jednak siła tego poparcia jest wyraźnie mniejsza - przeciętnie przeznaczano dla tego ugrupowania niespełna 54 grosze. **PSL** wsparłoby 13% ankietowanych ofiarowujących średnio 59 groszy, natomiast **UP**, którą wskazało 14% respondentów, otrzymałaby średnio 52 grosze. **ROP** Jana Olszewskiego mógłby liczyć na finansowe wsparcie 11% ankietowanych ofiarowujących przeciętnie 42 grosze.

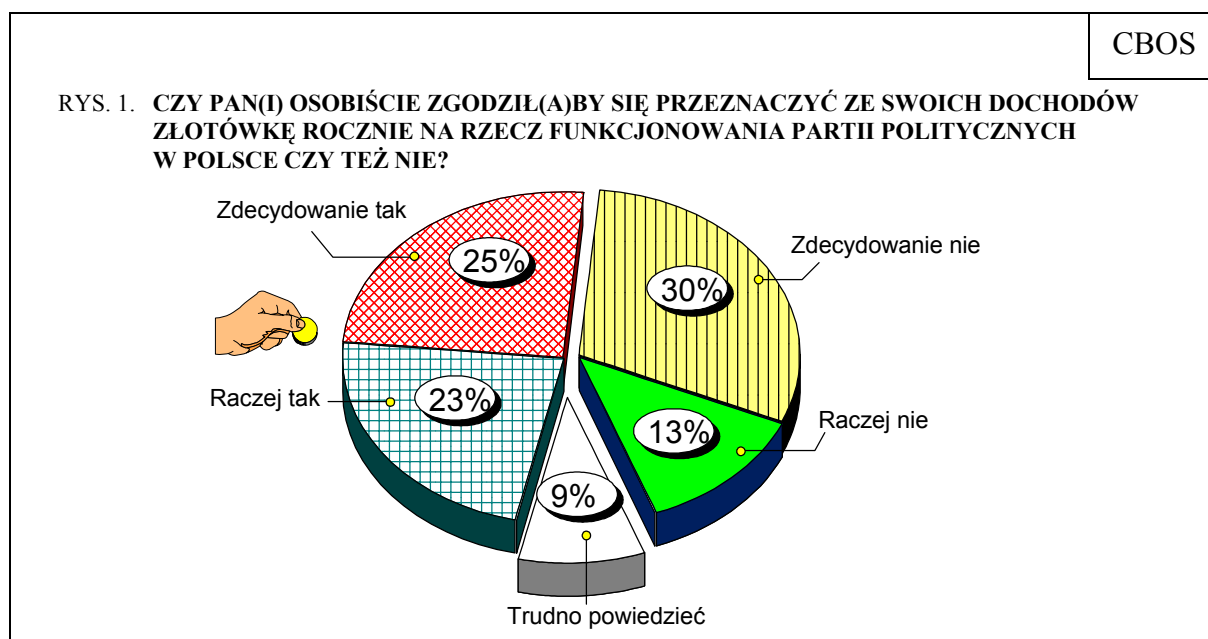
Przed kilkoma tygodniami opinia publiczna została poinformowana o sprawie wprowadzenia przez nowy rząd zakazu importu żelatyny. Dziennikarze ujawnili, że rząd podejmując swoją decyzję posługiwał się ekspertyzami sporządzonymi na zamówienie jedynego producenta żelatyny w Polsce, czyli *de facto* podjął korzystną dla niego decyzję na podstawie jego własnych enuncjacji. Co więcej, okazało się, że ów producent już od kilku lat prowadzi wśród polityków z różnych stron sceny politycznej tak skuteczny *lobbying*, iż jego interesy pozostają chronione niezależnie od zmieniających się ekip ministerialnych i rządowych. Cała ta pozornie drobna sprawa przywołała problem dużo poważniejszy - związków między światem polityki i biznesu, w tym szczególnie kwestię finansowania działalności partii politycznych.

W związku z „afery żelatynową” pojawiła się propozycja, by obywatele dobrowolnie opodatkowali się na rzecz partii politycznych, przeznaczając na ten cel np. złotówkę rocznie. W jednym z ostatnich sondaży¹ zbadaliśmy, czy pomysł ten podoba się Polakom, a jeśli nie, to z jakich powodów jest przez nich odrzucany. Interesowało nas również, między które partie owa hipotetyczna złotówka zostałaby najchętniej rozdzielona.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (94) przeprowadzono w dniach 12-17 marca '98 na 1123-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

CZY PARTIE POLITYCZNE SĄ WARTY TEGO, BY NA NIE PŁACIĆ?

Niemal połowa ankietowanych (48%) jest skłonna poprzeć ideę opodatkowania obywateli na rzecz finansowania działalności partii politycznych w Polsce, oczywiście przy założeniu, że podatek ten będzie niewielki i wyniesie np. symboliczną złotówkę rocznie. Ponad dwie piąte nie zaakceptowałyby tego rodzaju podatku, przy czym niemal co trzeci zdecydowanie odrzuca ten pomysł.

Koncepcję zmierzającą do uporządkowania spraw finansowych partii politycznych częściej niż inni popierają osoby młode, choć nie najmłodsze (w wieku od 25 do 34 lat), a także badani o najwyższych dochodach oraz mieszkańcy największych miast². Jest ona tym bardziej zrozumiała, im wyższy poziom wykształcenia respondentów - wśród osób z wyższym wykształceniem popiera ją blisko dwie trzecie ankietowanych (65% wskazań). W grupach społeczno-zawodowych propozycję tę akceptują przede wszystkim prywatni przedsiębiorcy (63%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (60%), natomiast najczęściej odrzucają ją robotnicy niewykwalifikowani (55%), pracownicy fizyczno-umysłowi (53%) oraz rolnicy (50%).

² Zob. tabele aneksowe.

Jest zrozumiałe, że pomysł finansowania działalności partii przez wszystkich obywateli są skłonne popierać osoby wyrobione politycznie, interesujące się polityką, czyli obywatele biorący udział w wyborach i mający określone preferencje polityczne. Respondenci o niesprecyzowanych poglądach politycznych, ale deklarujący chęć udziału w wyborach są w poglądach na tę kwestię podzieleni, natomiast ankietowani bierni politycznie, nie zainteresowani udziałem w wyborach, najczęściej są przeciwnikami dodatkowego obciążania swego budżetu.

Tabela 1

w procentach

Potencjalne elektoraty	Czy Pan(i) osobiście zgodził(a)by się przeznaczyć ze swoich dochodów złotówkę rocznie na rzecz funkcjonowania partii politycznych w Polsce czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
UP	63	32	5
UW	61	32	7
AWS	61	34	5
SLD	58	40	2
PSL	57	30	13
ROP	54	43	3
Osoby o niesprecyzowanych poglądach politycznych, ale zamierzające brać udział w wyborach	45	45	10
Osoby nie zamierzające brać udziału w wyborach	36	50	14

Tego rodzaju rozwiązanie nieco częściej skłonni byłiby wesprzeć badani o prawicowych poglądach politycznych, a wśród potencjalnych elektoratów partii politycznych - sympatycy UP, UW i AWS. Relatywnie najrzadziej pomysł ten wspierają zwolennicy ROP, macierzystej partii jego autora - senatora Zbigniewa Romaszewskiego. Jednak również w tym przypadku przeważają osoby, które deklarują przeznaczenie złotówki ze swego dochodu na finansowanie partii politycznych.

PRZYCZYNY NIECHĘCI WOBEC FINANSOWANIA PARTII POLITYCZNYCH

Partie polityczne są na ogół nie lubianym, choć nieodłącznym elementem współczesnych systemów politycznych. Krytyka i kontestacja partii w wielu krajach skupia się mniej więcej na tych samych wątkach. Mówi się o alienacji życia partyjnego, o tym, że politycy partyjni nie reprezentują w zadowalający sposób nikogo i niczego poza swoimi interesami, że poza okresem wyborów w ogóle nie myślą w kategoriach dobra wspólnego, a ich doraźne rozgrywki polityczne dominują nad długofalowymi celami strategicznymi prezentowanymi wyborcom w programach przedwyborczych.

Rozmaicie wyrażany brak zaufania do partii politycznych pojawiał się bardzo często również w odpowiedziach naszych ankietowanych na pytanie otwarte o przyczyny niechęci wobec ich finansowania za pomocą oddzielnego podatku. W sumie tego rodzaju powód wymienił co czwarty ankietowany (24%). Mówiono o tym, że polityków nie interesują sprawy zwykłych ludzi, lecz tylko władza. Podawano również w wątpliwość uczciwość polityków - stwierdzano, że nie ma żadnych gwarancji, iż owa złotówka zostanie we właściwy sposób zużytkowana. Pojawiały się także wypowiedzi podważające sens całego pomysłu, stwierdzające, że korupcja była, jest i będzie, a sprawy załatwiane po znajomości dla sponsorów i tak będą załatwiane. Dalsze 5% ankietowanych twierdziło, że partie polityczne są w ogóle niepotrzebne i jest ich zbyt dużo.

Jednak najczęstszym uzasadnieniem niechęci do pomysłu Zbigniewa Romaszewskiego było stwierdzenie, że partie powinny się same utrzymywać, a na ich działalność powinni płacić członkowie i sympatycy, a nie wszyscy obywatele (27% wypowiedzi). Pojawiały się także głosy, że ktoś angażujący się w działalność polityczną powinien mieć tyle środków finansowych, by móc się utrzymać i zarazem łożyć na swoją działalność. Wyrażano opinię, że partie polityczne w Polsce są bogate (14%), wspomniano również o tym, że ich działalność już i tak jest finansowana z kieszeni podatnika, gdyż w zależności od wyborczego wyniku partie dostają fundusze z budżetu państwa (5%).

		CBOS
Dlaczego nie chciał(a)by Pan(i) przeznaczyć złotych na rzecz partii politycznych?		N=474
Partie powinny się same utrzymywać, samofinansować, utrzymać ze składek członkowskich, a również z tego, co otrzymują przy okazji wyborów, czy dochodów posłów i senatorów. <i>Jak ktoś się chce bawić w politykę, to niech to robi za swoje pieniądze. Niech sami sobie finansują. Obowiązek płacenia składek ma członek partii, a nie społeczeństwo itp.</i>	27%	
Rozmaicie wyrażany brak zaufania do partii i polityków w ogóle, a także brak zaufania do sposobu rozdysponowania tych pieniędzy: <i>Politycy są nieuczciwi, zawiodłem się na partiach. Płacą im tylko za siedzenie i spanie w Sejmie. Nic nie robią dla wyborców, społeczeństwa, zwykłych ludzi. Nie dbają o naród</i>	24%	
Nie stać mnie, nie mam (mam za mało) pieniędzy , za małe dochody, emeryturę, nic nie mam itp. Również inne wypowiedzi podkreślające brak dochodów. <i>Jestem bezrobotny. Rolnik nie ma gdzie sprzedać mleka itp.</i>	22%	
Partie mają dużo pieniędzy, są bogate - ogólnie i w różnych sformułowaniach.	14%	
Jestem bezpartyjny, to dlaczego mam płacić na partię? Nie jestem zwolennikiem żadnej partii, żadna mi nie odpowiada, żadnej nie wierzę i inne odpowiedzi uzasadniające niechęć do płacenia swoim brakiem zainteresowania polityką i życiem politycznym	10%	
Wypowiedzi ogólnikowe, ale treściowo neutralne: <i>Bo nie widzę takiej potrzeby. Nie widzę sensu. Nie uważam tego za stosowne. Nie uzasadniam. Bo nie...</i>	8%	
Partie są niepotrzebne , partie nie są wcale takie ważne, jest ich za dużo , a jak by były jeszcze pieniądze, to byłoby jeszcze więcej	5%	
Wszelkie uwagi o podatkach , o tym, że obywatele już płacą na utrzymanie partii. <i>Placimy już wystarczająco duże podatki. Podatki i tak są za duże</i>	5%	
Są inne ważniejsze cele, potrzeby: sieroty, domy dziecka, biedni, potrzebujący	4%	
Wypowiedzi ogólnikowe w rodzaju: <i>mnie nikt za darmo pieniędzy nie daje</i>	3%	
Inne wypowiedzi	5%	
Trudno powiedzieć, nie umiem uzasadnić	2%	

Co dziesiąty ankietowany uznał, że ponieważ nie interesuje się życiem politycznym, nie powinien łożyć na utrzymywanie partii politycznych, natomiast więcej niż co piąty (22%) odmowę tłumaczył tym, iż jest zbyt biedny.

KOMU DAĆ, A KOMU NIE DAĆ - POPARCIE DLA PARTII POLITYCZNYCH MIERZONE W GROSZACH

Skłonność do przeznaczania pewnej kwoty na jakiś cel jest szczególnym rodzajem wyrażania poparcia dla wspieranej inicjatywy czy organizacji, zależnym przede wszystkim od wielkości dochodu, czyli posiadania wolnych środków finansowych. Ponieważ jednak w naszym przypadku jest to zabieg czysto teoretyczny, a dodatkowo dotyczy stosunkowo niewielkiej kwoty, czynnik ten - choć ważny - nie wydaje się najistotniejszy.

To, czy respondent jest skłonny przeznaczyć jakąś kwotę na daną partię, wydaje się przede wszystkim wyrażać jego sympatię dla danego ugrupowania. Trzeba jednak zauważyć, że sympatia ta nie musi się przekładać np. na poparcie wyborcze. Można przeznaczyć część owej hipotetycznej złotówki na którąś partię dlatego, że wydaje się nam sympatyczna, choć niekoniecznie bylibyśmy skłonni na nią głosować. Inną, choć już nieco bardziej teoretyczną, przyczyną ograniczonej przekładalności głosów zdobytych tą drogą na bezpośrednie poparcie wyborcze może być kierowanie się przy rozdziale złotówki inną logiką niż przy decyzji o charakterze wyborczym. Ten inny niż wyborczy typ logiki politycznej najbardziej lapidarnie określił niegdyś Lech Wałęsa, mówiąc o wspieraniu „lewej i prawej nogi”. Innymi słowy, możemy chcieć wspomagać te ugrupowania, których obecność na scenie politycznej wydaje nam się konieczna dla reprezentatywności poglądów większości obywateli, choć nie musi to oznaczać, że z poglądami każdego z tych ugrupowań osobiście się zgadzamy. Tego typu myślenie nie jest całkiem obce naszym respondentom, o czym może świadczyć fakt, że niespełna 2% ankietowanych podzieliłoby swoją złotówkę sprawiedliwie (choć w różnych proporcjach) między wszystkie wymienione partie, a w decyzjach dalszych 2% pojawiały się obok siebie dwa najbardziej antagonistyczne ugrupowania na naszej scenie politycznej - AWS i SLD (choć w różnych konfiguracjach).

Na początku trzeba jeszcze podkreślić, że mierzone w groszach poparcie dla poszczególnych partii ma dwa wymiary czy też jest wypadkową dwóch sił. Z jednej strony, poniższe średnie są funkcją poparcia, jakim się cieszy dane ugrupowanie w całym społeczeństwie, wyrażają skalę lub też szerokość poparcia w społeczeństwie, czyli to, ile osób byłoby skłonnych przeznaczyć jakąś kwotę na daną partię. Z drugiej strony, fakt, że owo poparcie jest nominowane w groszach, a więc wyraża pewną miarę wartości, oznacza, iż jest

to także miara siły tego poparcia wśród jego sympatyków, czyli tego, ile dana partia jest dla nich „warta”, jak dużą kwotę skłonni byłiby przeznaczyć na jej funkcjonowanie.

Prawie jedna trzecia ankietowanych (31%) odrzuciłaby jakikolwiek udział w finansowym wspieraniu partii politycznych. Na żadną partię nie dałyby grosza przede wszystkim osoby nie zainteresowane polityką i nie mające sprecyzowanych poglądów politycznych (58% wskazań). Drugim wymiarem wpływającym na odrzucanie tego pomysłu jest wielkość dochodów, a w jeszcze większym stopniu ich subiektywna ocena - dwie piąte ankietowanych (40%) negatywnie oceniających własne warunki materialne również nie przeznaczyłoby ani grosza na żadną z partii. Niechęć do wsparcia któregokolwiek z ugrupowań obecnych na scenie politycznej jest stosunkowo częstsza wśród kobiet (35%) niż wśród mężczyzn (28%), częściej deklarują ją także osoby starsze oraz gorzej wykształcone (szczególnie poniżej średniego wykształcenia). W grupach społeczno-zawodowych niechęć do tego sposobu finansowania partii jest najczęstsza wśród pracowników fizyczno-umysłowych (45%), rencistów (38%) oraz robotników niewykwalifikowanych (37%).

Gdyby wszyscy obywatele decydowali o przydziale swoich pieniędzy poszczególnym partiom politycznym, to największą kwotę miałyby szansę zebrać AWS: w całej badanej populacji byłoby to średnio około 20 groszy. Blisko o połowę mniej udało się zyskać SLD, przeciętnie niecałe 11 groszy. Niewiele mniej niż partia Leszka Millera - mniej więcej około 10 groszy na obywatela - zyskałaby UW. Nieco ponad 7 groszy średnio badani przeznaczyliby na poparcie dla PSL i UP. Niespełna 5 groszy uzyskałaby ROP Jana Olszewskiego. Wśród ugrupowań, które stosunkowo niedawno pojawiły się na scenie politycznej, największe poparcie (zapewne z racji prezentowanego badanym obok nazwy partii nazwiska jej twórcy) zyskałaby Chrześcijańska Demokracja III RP Lecha Wałęsy. Mniej dostałby UPR oraz nowe ugrupowanie Romana Jagielińskiego - Partia Ludowo-Demokratyczna. Z partii wymienionych na liście najmniej zebrałby ROP Antoniego Macierewicza. Wśród innych ugrupowań, które badani wymieniali spontanicznie, pojawiała się także różnie określana Partia Emerytów i Rencistów, a także występujące pod różnorodnymi nazwami (np. Zieloni) partie ekologiczne, jednak wyrażone za pomocą średniej poparcie dla nich okazało się bardzo niewielkie.

Tabela 2

w groszach

Partie i ugrupowania polityczne	Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?			
	Średnie wśród ogółu badanych	Średnie wśród ofiarodawców	Średnie wśród ogółu potencjalnych wyborców*	Średnie we własnym potencjalnym elektoracie
Akcja Wyborcza „Solidarność” (Marian Krzaklewski)	19,96	66,78	24,17	61,84
Sojusz Lewicy Demokratycznej - SLD (Leszek Miller)	10,71	65,13	13,39	52,33
Unia Wolności - UW (Leszek Balcerowicz)	9,89	53,98	13,01	54,95
Polskie Stronnictwo Ludowe - PSL (Jarosław Kalinowski)	7,47	59,05	9,96	59,57
Unia Pracy - UP (Marek Pol)	7,10	51,38	7,81	38,75
Ruch Odbudowy Polski - ROP (Jan Olszewski)	4,48	42,51	4,96	38,78**
Chrześcijańska Demokracja III RP - ChD III RP (Lech Wałęsa)	3,42	41,91	2,65	-
Unia Polityki Realnej - UPR (Stanisław Michalkiewicz)	2,14	40,31	2,91	-
Partia Ludowo-Demokratyczna - PLD (Roman Jagieliński)	1,09	31,50	1,20	-
Ruch Odbudowy Polski - ROP (Antoni Macierewicz)	0,88	25,14	0,38	2,31**

* Deklarujących udział w głosowaniu i mających sprecyzowane preferencje polityczne.
 ** Wśród deklarujących chęć głosowania na ROP w ogóle.

Chęć oddania jakiegokolwiek kwoty na **Akcję Wyborczą „Solidarność”** zgłosiło 30% ankietowanych. Wśród zwolenników tej partii najczęściej deklarowano przeznaczenie wyłącznie na tę partię całej kwoty, czyli 100 groszy (12% ogółu deklaracji), nieznacznie rzadziej było to 50 groszy lub więcej (dalsze 11%). AWS okazał się zatem partią, której zwolennicy są - w porównaniu z osobami skłonnyymi łożyć na inne partie - najbardziej zdeterminowani i skłonni poprzeć jeśli nie jedynie, to przede wszystkim właśnie ją. Osoby zdecydowane przeznaczyć jakąś kwotę na AWS przeciętnie deklarowały sumę niespełna 67 groszy. Wśród elektoratu tego ugrupowania, czyli osób, które zamierzają na tę partię głosować w najbliższych wyborach, średnia kwota przeznaczana na jej działalność wynosiła nieco mniej - blisko 62 grosze.

AWS cieszy się największym poparciem wśród respondentów najstarszych (powyżej 55 roku życia), osób z wykształceniem podstawowym, mieszkających w największych, ale także w najmniejszych miastach oraz na wsi, o stosunkowo wyższych niż przeciętne dochodach rodziny. Nieco częściej popierają to ugrupowanie mężczyźni niż kobiety. Chęć przeznaczenia pieniędzy na AWS, co oczywiste, najczęściej deklarują osoby o prawicowych poglądach politycznych (57%), częściej niż raz w tygodniu biorące udział w praktykach religijnych (61%). W grupach społeczno-zawodowych AWS cieszy się największą sympatią robotników (w takim samym stopniu wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych - 37%), emerytów (36%) oraz uczniów i studentów (33%). Stosunkowo rzadziej popierają to ugrupowanie prywatni przedsiębiorcy (21%).

Na działalność **Sojuszu Lewicy Demokratycznej** gotowy jest wyłożyć jakąkolwiek kwotę co szósty (16%) ankietowany, a więc niemal o połowę mniej niż na ich politycznych konkurentów. W tym 7% respondentów przeznaczyłoby na SLD pełną złotówkę, a dalsze 5% - 50 groszy lub więcej. Średnio ofiarodawcy chcący obdarzyć to ugrupowanie jakąś kwotą przeznaczali na ten cel ponad 65 groszy. Zatem intensywność poparcia dla Sojuszu jest wśród jego sympatyków (proporcjonalnie do ich liczby) tylko niewiele niższa niż w przypadku zwolenników AWS. Stąd - jak można sądzić - najważniejszym źródłem różnicy w średnich ogólnych wydaje się dużo szersza skala społecznego poparcia dla AWS niż dla SLD. Średnia we własnym potencjalnym elektoracie SLD wyniosła mniej niż wśród ogółu ofiarodawców - ponad 52 grosze.

Deklaracje finansowego poparcia dla ugrupowania Leszka Millera są częstsze niż przeciętnie wśród osób w wieku przedemerytalnym od 55 do 64 lat, mieszkających w najmniejszych miastach i miasteczkach (do 100 tys. mieszkańców), mających wyższe wykształcenie i najwyższe dochody na osobę w rodzinie. Największego poparcia udzielają SLD osoby o lewicowych poglądach politycznych (51%), bardzo rzadko biorące udział w praktykach religijnych bądź niepraktykujące. W grupach społeczno-zawodowych SLD cieszy się stosunkowo największym poparciem wśród pracowników umysłowych niższego szczebla (22%) oraz fizyczno-umysłowych (21%). Relatywnie rzadziej popierają go robotnicy wykwalifikowani (12%) oraz kadra kierownicza i inteligencja (13%).

Na **Unię Wolności** przeznaczyłoby co najmniej część swojej złotówki 18% badanych (w tym całą złotówkę wyłącznie na tę partię jest zdecydowanych oddać 5% ankietowanych, a dalsze 5% - 50 groszy lub więcej). Jak zatem widać, mimo iż partia Leszka Balcerowicza ma nieznacznie szerszy zakres poparcia wśród ogółu badanych niż SLD, jednak zyskiwała raczej mniejsze kwoty (przeciętnie blisko 54 grosze), stąd średnia ogólna odbiega nieco *in minus* od średniej uzyskanej przez SLD. Jednak potencjalny elektorat tej partii okazuje się wyjątkowo zwarty i konsekwentny - średnia wśród jego przedstawicieli jest nawet nieco wyższa niż wśród ogółu ofiarodawców - 55 groszy.

Zgodnie z tym, czego można się było spodziewać, popularność partii Leszka Balcerowicza, a zatem i częstość deklaracji wsparcia jest tym wyższa, im wyższe wykształcenie respondentów oraz im większa miejscowość, w której mieszkają. Z Unią Wolności sympatyzują raczej osoby młode bądź w średnim wieku (do 44 roku życia), o najwyższych bądź wyższych niż średnie dochodach. Partia ta cieszy się większym niż przeciętnie poparciem wśród osób stosunkowo rzadko uczestniczących w praktykach religijnych (kilka razy w miesiącu lub kilka razy w roku), mających jednakże poczucie przynależności raczej do prawicy bądź centrum niż do lewicy. Potwierdza się potoczne przekonanie, że UW jest ulubioną partią inteligencji i kadry kierowniczej oraz prywatnych przedsiębiorców (odpowiednio 41% i 40% wskazań). W niewiele mniejszym stopniu popierają ją również uczniowie i studenci (33%). Partia ta cieszy się także więcej niż przeciętną sympatią pracowników umysłowych niższego szczebla (27%), robotników niewykwalifikowanych (22%) oraz gospodyń domowych (24%). Zdecydowanie najrzadziej natomiast udzieliliby jej finansowego wsparcia bezrobotni (4%), rolnicy (7%) i emeryci (9%).

Polskie Stronnictwo Ludowe zostałoby wsparte przez 13% respondentów. Pełną złotówkę wyłącznie na potrzeby tej partii chciałoby przeznaczyć 5% ankietowanych, dalsze 2% oddałoby na jej działanie 50 groszy lub więcej. Zarówno wśród ogółu ofiarodawców, jak i wśród osób deklarujących chęć oddania głosu na to ugrupowanie w najbliższych wyborach średnia kwota przeznaczana na rzecz tej partii przekroczyła 59 groszy. Co oczywiste, partię tę skłonni są wesprzeć przede wszystkim rolnicy (30%), osoby mieszkające na wsi,

z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym i niższych niż przeciętne dochodach na osobę w rodzinie. Politycznie zwolennicy PSL mają poczucie przynależności do centrum bądź lewicy.

Działalność **Unii Pracy** wspomogłoby finansowo 14% ankietowanych. Sympatię wyłącznie do tego ugrupowania deklaruje 4% respondentów, którzy są skłonni przeznaczyć pełną złotówkę na jego potrzeby. Zbliżony odsetek (3%) deklaruje oddanie na działalność UP 50 groszy lub więcej. Tak więc mimo sporego zasięgu poparcia, jego siła jest jednak mniejsza niż pozostałych liczących się ugrupowań. Szczególnie odnosi się to do potencjalnego elektoratu UP - średnia w grupie ofiarodawców wynosi ponad 51 groszy, natomiast wśród potencjalnych wyborców tej partii jest wyraźnie niższa i wynosi już tylko niespełna 39 groszy. Można zatem powiedzieć, że w odróżnieniu od pozostałych partii duża część poparcia dla UP pochodzi spoza jej własnego elektoratu. Unia Pracy pozostaje więc typową partią drugiego wyboru, którą popiera się w sondażach, ale na którą - w chwili wyborczej próby - niekoniecznie się głosuje.

Partię Marka Pola częściej niż przeciętnie skłonni są wspomagać badani w wieku od 45 do 54 lat, mieszkający w największych i w najmniejszych miastach, legitymujący się wyższym wykształceniem, deklarujący lewicowe bądź centrowe poglądy polityczne, biorący udział w praktykach religijnych tylko kilka razy w roku bądź wcale w nich nie uczestniczący.

Ruch Odbudowy Polski kierowany przez **Jana Olszewskiego** mógłby liczyć na finansowe wsparcie 11% respondentów. Jednak siła tego wsparcia nie jest zbyt duża - pełną złotówkę wyłącznie na potrzeby tego ugrupowania jest skłonnych przeznaczyć niespełna 2% badanych, a dalsze 3% - 50 groszy lub więcej. Średnio na rzecz tego ugrupowania deklarowano 42 grosze, a wśród osób zdecydowanych na nie głosować średnia wyniosła niespełna 39 groszy. Partia Jana Olszewskiego mogłaby liczyć na stosunkowo większe wsparcie wśród mieszkańców najmniejszych miast (do 20 tys. ludności), mających wykształcenie zasadnicze zawodowe, a dochody średnie bądź poniżej średnich. Sympatycy tej partii mają prawicowe (nieco rzadziej - centrowe) poglądy polityczne i kilka razy w tygodniu uczestniczą w praktykach religijnych. Wśród grup społeczno-zawodowych ROP Jana Olszewskiego cieszy się największą sympatią robotników (w tym szczególnie

wykwalifikowanych - 21% deklaracji wsparcia) i gospodyń domowych. Stosunkowo rzadziej partię tę popierają emeryci (6%), uczniowie i studenci (7%), osoby bezrobotne oraz prywatni przedsiębiorcy (po 8%).

Wszystkie nowe ugrupowania, które pojawiły się na naszej scenie politycznej po ostatnich wyborach, okazują się słabsze od dotychczas funkcjonujących. Relatywnie największym poparciem cieszy się **Chrześcijańska Demokracja III RP**, zapewne ze względu na Lecha Wałęsę firmującego jej działalność. Gotowość finansowego wsparcia tego ugrupowania zgłasza 8% ankietowanych, ale tylko niespełna 1,5% przeznaczyłoby na nie pełną złotówkę, a dalsze 2% - 50 groszy lub więcej. Osoby uwzględniające w swoim podziale złotówki partię byłego prezydenta przeciętnie przeznaczały na nią blisko 42 grosze.

Jeszcze mniej znana jest powołana niedawno **Partia Ludowo-Demokratyczna**, którą wsparłoby finansowo tylko 3% ankietowanych. Jediną grupą, w której partia Romana Jagielińskiego cieszy się stosunkowo większym poparciem, są rolnicy - 13% deklaruje, że byłoby skłonnych przeznaczyć jakąś kwotę na jej działalność. Równie mało popularny pozostaje także **Ruch Odbudowy Polski** kierowany przez **Antoniego Macierewicza**, mogący liczyć na pomoc 3% ankietowanych, przy czym w całej grupie badanych zaledwie ułamek procenta zdecydowałby się przeznaczyć dla tej partii pełną złotówkę.

Mimo iż **Unię Polityki Realnej** jest skłonnych poprzeć tylko 5% respondentów (w tym 1% przeznacza na nią pełną złotówkę i kolejny 1% - 50 groszy lub więcej), interesujące jest, że partia ta cieszy się szczególną popularnością wśród wielkomiejskiej młodzieży (wśród ludzi młodych do 24 roku życia - 13% deklaracji wsparcia, wśród mieszkańców największych miast 10%). Wyjątkowo silnie zaś popierają ją uczniowie i studenci - blisko co piąty (19%) deklaruje chęć współfinansowania działalności tego ugrupowania (oczywiście przy obecnym stale w powyższych rozważaniach milczącym założeniu, że wprowadzenie takiego podatku zostanie postanowione).

**ROZKŁAD I SIŁA SYMPATHII POLITYCZNYCH WŚRÓD
ELEKTORATÓW POSZCZEGÓLNYCH UGRUPOWAŃ**

Konstrukcja naszego pytania umożliwia zbadanie aktualnego układu sympatii politycznych wśród zwolenników poszczególnych ugrupowań. Podobnie jak w poprzednim przypadku sympatię tę można analizować w dwóch płaszczyznach - szerokości poparcia, czyli zasięgu popularności innych partii wśród elektoratów poszczególnych ugrupowań, oraz siły poparcia, czyli wielkości kwot przeznaczanych na działalność innych partii niż ta, na którą chce się głosować.

Ugrupowaniami najbardziej jednoznacznie wspieranym przez swój elektorat są w największym stopniu kolejno: AWS, UW, SLD i PSL. Zasięg poparcia partii obecnych na scenie politycznej przez poszczególne elektoraty przedstawiamy w poniższej tabeli. Zaprezentowane dane to odsetki respondentów, którzy dzieląc swoją złotówkę przyznali jakąś kwotę danej partii.

Tabela 3

w procentach

Partie i ugrupowania polityczne	Deklaracje przeznaczenia całej lub części kwoty na poszczególne partie w potencjalnych elektoratach (N=649)					
	UP*	UW	AWS	SLD	PSL	ROP*
Unia Pracy	51	20	4	20	4	11
Unia Wolności	23	71	19	11	3	14
Akcja Wyborcza „Solidarność”	19	23	81	4	6	23
Sojusz Lewicy Demokratycznej	8	5	2	68	10	5
Polskie Stronnictwo Ludowe	15	2	4	17	65	8
Ruch Odbudowy Polski (Jana Olszewskiego)	6	6	12	5	9	55
Ruch Odbudowy Polski (Antoniego Macierewicza)	0	2	3	0	0	12
Chrześcijańska Demokracja III RP	4	4	17	1	0	8
Unia Polityki Realnej	6	6	7	5	1	9
Partia Ludowo-Demokratyczna	5	1	2	5	6	5
Żadna partia	15	19	16	22	21	35

Odsetki nie sumują się do 100.

* Wyniki należy traktować z ostrożnością ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla tych ugrupowań.

W elektoracie AWS poza ugrupowaniem macierzystym najczęściej wspieraną partią okazał się koalicyjny partner, czyli UW (19% wskazań). Warto zaznaczyć, że spośród wszystkich możliwych układów dwupartyjnych obecna koalicja rządowa była wybierana najczęściej (tzn. złotówka była dzielona tylko między AWS i UW), takiego podziału dokonało 3% ogółu ankietowanych. Nie jest to jednak wsparcie silne, średnio wyborcy AWS przyznawali na rzecz UW 6 groszy. Przeciętnie taką samą kwotę otrzymywała również nieco rzadziej wybierana przez elektorat AWS partia Lecha Wałęsy - Chrześcijańska Demokracja III RP (17%). Co ósmy wyborca AWS (12%) uznał również, że warto jakąś część złotówki przeznaczyć na działalność ROP Jana Olszewskiego (średnio 4 grosze).

Tabela 4

Partie i ugrupowania polityczne	Średnia liczba groszy deklarowana dla poszczególnych partii w potencjalnych elektoratach					
	UP*	UW	AWS	SLD	PSL	ROP*
Unia Pracy	39	11	2	8	1	5
Unia Wolności	15	55	6	4	0	3
Akcja Wyborcza „Solidarność”	9	9	62	1	4	10
Sojusz Lewicy Demokratycznej	5	1	0	52	3	0
Polskie Stronnictwo Ludowe	9	0	1	8	60	1
Ruch Odbudowy Polski (Jana Olszewskiego)	3	1	4	1	7	39
Ruch Odbudowy Polski (Antoniego Macierewicza)	0	1	1	0	0	2
Chrześcijańska Demokracja III RP	2	1	6	0	0	2
Unia Polityki Realnej	3	2	3	1	0	2
Partia Ludowo-Demokratyczna	1	0	0	2	5	0

* Wyniki należy traktować z ostrożnością ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla tych ugrupowań.

Wyborcy Unii Wolności okazali się wobec AWS nieco bardziej szczodrzy - częściej przyznawali swemu partnerowi jakąś kwotę (23%), również wielkość tej kwoty była nieco wyższa (przeciętnie 9 groszy). Jednak elektorat UW mimo nieco mniejszego zasięgu poparcia (20%) jeszcze bardziej zdecydowanie byłby skłonny wesprzeć działalność Unii Pracy (średnio przyznawano 11 groszy na rzecz tej partii).

Również wyborcy SLD uważają, że poza partią, na którą zamierzają głosować, ugrupowaniem najbardziej godnym ich finansowego wsparcia jest Unia Pracy (20%). Nie jest to jednak poparcie tak intensywne jak w przypadku elektoratu UW - zwolennicy SLD przeciętnie przeznaczali 8 groszy na rzecz UP. Nieco rzadziej sympatycy SLD przyznawali jakąś kwotę swemu niedawnemu partnerowi z koalicji rządowej - PSL wsparłoby 17% wyborców SLD, jednak z intensywnością nieco większą niż w przypadku UP, tak że w wartościach bezwzględnych przyznawana przeciętnie kwota jest taka sama.

Elektorat PSL nie jest zbyt skłonny wspierać jeszcze kogoś poza własnym ugrupowaniem. Najwięcej sympatii zdaje się mieć do SLD - 10% głosów wsparcia (ale jest ono czysto symboliczne - średnia 3 grosze) oraz ROP - 9% deklaracji wsparcia (średnia 7 groszy).

Przeciwnie jest natomiast w przypadku potencjalnego elektoratu UP - jest on bardzo rozproszony, jeśli chodzi o sympatię do innych ugrupowań obecnych na scenie politycznej. Wyborcy UP najczęściej (23%) i najsilniej (średnio 15 groszy) chcieliby wspierać partię Leszka Balcerowicza - UW. Gotowi są również czynnie poprzeć działalność AWS (19%) i PSL (15%), deklarując na obie partie przeciętnie po 9 groszy. Warto zauważyć w elektoracie UP stosunkowo mniejsze poparcie dla SLD (8%) - ugrupowania wymienianego jako strategiczny partner polityczny partii Marka Pola.

Elektorat ROP wydaje się również bardzo rozproszony, jeśli chodzi o sympatie polityczne do pozostałych ugrupowań. Potencjalni wyborcy ROP najczęściej i najsilniej są skłonni wspierać AWS (23%, średnia 10 groszy). W elektoracie tym obecne są również sympatie wobec UW i UP, ale część wyborców sympatyzuje również z UPR, PSL i ChD III RP. Jednak stosunkowo niska liczebność zwolenników tej partii w całej próbie nie pozwala wyciągać w tym względzie zbyt daleko idących wniosków.

Wśród osób, które deklarują udział w wyborach i mają określone preferencje, na żadną partię nie przeznaczyliby ani grosza więcej niż co trzeci potencjalny wyborca ROP, co piąty sympatyk PSL, SLD i UW, co szósty zwolennik AWS i co siódmy - UP.

Analiza czynnikowa wskazuje, że w świadomości polskiego społeczeństwa nadal dominuje dwubiegunowy podział partii funkcjonujących na naszej scenie politycznej.

Pierwszy czynnik utworzyły ugrupowania o solidarnościowym rodowodzie i prawi-

cowej bądź centroprawicowej samoświadomości politycznej ich zwolenników. W skład tego czynnika z największym ładunkiem weszły Akcja Wyborcza „Solidarność” oraz Chrześcijańska Demokracja III RP Lecha Wałęsy. Tworzą go również oba odłamy ROP oraz Unia Wolności. Z czynnikiem tym są również słabo skorelowane sympatie dla Unii Polityki Realnej oraz Partii Ludowo-Demokratycznej. Czynnikiem ten jest ujemnie skorelowany z Sojuszem Lewicy Demokratycznej, co oznacza, że sympatie dla ugrupowania Leszka Millera wyraźnie nie idą w parze z sympatiami dla partii wchodzących w skład tego czynnika.

Czynnik drugi stanowią ugrupowania o peerelowskim rodowodzie i lewicowej bądź lewicowo-centrowej samoświadomości ich sympatyków. Tworzą je przede wszystkim SLD i PSL, ale z niewiele mniejszym ładunkiem także UP i PLD. Również i ten czynnik jest ujemnie skorelowany (choć jeszcze silniej niż SLD w poprzednim przypadku) z ugrupowaniem symbolizującym przeciwną stronę politycznej barykady - AWS.

Jedynie UPR i PLD można zaliczyć do ugrupowań, których status polityczny wykracza poza zarysowany tu dwubiegunowy podział. W przypadku Partii Ludowo-Demokratycznej wynika to zapewne - z jednej strony - z jej nieznaności, z drugiej zaś - ze stojącej za jej twórcami chęci utworzenia partii centrowo-prawicowej, a jednocześnie pozostającego w świadomości społecznej skojarzenia osoby jej lidera z PSL - partią, od której się odłączył. Niejasna sytuacja UPR wynika być może stąd, że ugrupowanie to, pozostając od dłuższego czasu poza parlamentem, może pozwolić sobie na pełną niezależność, dlatego też nie mieści się w zarysowanej powyżej dwubiegunowej strukturze.

Tabela 5

Partie i ugrupowania polityczne	Czynnik I	Czynnik II
Akcja Wyborcza „Solidarność”	0,7503	0,3802
Chrześcijańska Demokracja III RP	0,7009	
Ruch Odbudowy Polski (Jan Olszewski)	0,5106	
Ruch Odbudowy Polski (Antoni Macierewicz)	0,5068	
Unia Wolności	0,4756	
Sojusz Lewicy Demokratycznej	-0,2105	-0,6808
Polskie Stronnictwo Ludowe		-0,6245
Unia Pracy		-0,5408
Partia Ludowo-Demokratyczna	0,3622	-0,5315
Unia Polityki Realnej	0,3723	-0,4436

Wydaje się, że koalicja AWS-UW łącząca różne ugrupowania - jeśli chodzi o światopogląd i niektóre elementy polityki gospodarczej - powstała przede wszystkim jako wynik rachunku politycznego wymuszony decyzją wyborców. W tej koalicji połączyły się ugrupowania, które w toku przedwyborczej kampanii nie ukrywały wzajemnych animozji.

Jednak jeśli wziąć pod uwagę społeczne zaplecze obu partii, to okazuje się, że różnorodność i słaba przystawalność obu koalicjantów jest jednocześnie siłą koalicji jako całości. Okazuje się bowiem, że oba ugrupowania dobrze się uzupełniają - dysponują społecznym poparciem w różnych grupach społecznych. Na przykład AWS, mająca największą akceptację wśród wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych robotników oraz emerytów, jest słabo popierana przez prywatnych przedsiębiorców, których ulubioną partią jest Unia Wolności. Z kolei UW jest popierana przez inteligencję i kadre kierowniczą, pracowników umysłowych niższego szczebla oraz uczniów i studentów, natomiast raczej niezbyt lubiana np. przez emerytów. Można sądzić, że właśnie szerokość i zróżnicowanie poparcia dla koalicji decydują o tym, że mimo wielu głosów krytycznych dochodzących z różnych stron sceny politycznej okazuje się ono jak dotąd trwałe.

Właściwie jedyną grupą społeczno-zawodową o dość wyraźnie sprecyzowanych interesach, która znajduje się poza obszarem poparcia dla obu ugrupowań koalicji, pozostają rolnicy (26% poparcia dla AWS i tylko 7% dla UW).

Poza strukturą poparcia, ciągle utrzymującą się siłą obecnej koalicji jest społeczny zasięg tego poparcia, w tym szczególnie dla AWS. Odsetek osób chcących w mniejszym lub większym stopniu poprzeć AWS okazał się blisko dwukrotnie wyższy niż odsetek osób popierających ich politycznego konkurenta - SLD. Również zakres poparcia dla drugiego z obecnych koalicjantów - UW - okazał się nieznacznie większy niż dla ugrupowania Leszka Millera, choć jego siła jest już wyraźnie słabsza.

Jak wskazuje struktura wyborów dokonywanych przez respondentów podczas przyznawania partiom owej hipotetycznej złotówki, polską scenę polityczną nadal dzielą przede wszystkim: rodowód polityczny ugrupowań oraz sposób ich politycznego samookreślenia. Jedną stroną politycznej barykady stanowią sympatycy SLD, PSL i UP połączeni wyraźną niechęcią do AWS, natomiast drugą - zwolennicy AWS, ROP i UW łączący się w nieco słabszym braku sympatii do SLD. Spośród ugrupowań, funkcjonujących już od jakiegoś czasu na naszej scenie politycznej, partią, która nie mieści się w tym dwubiegunowym podziale, jest UPR ciesząca się szczególną popularnością wśród kształcącej się młodzieży.

Tabela 1. Czy Pan(i) osobiście zgodził(a)by się przeznaczyć ze swoich dochodów złotówkę rocznie na rzecz funkcjonowania partii politycznych w Polsce czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	42	9	1120
Płeć				
Mężczyźni	50	42	7	532
Kobiety	46	42	11	589
Wiek				
do 24 lat	47	46	7	156
25-34	53	37	10	199
35-44	50	47	3	232
45-54	49	43	8	204
55-64	49	43	9	141
65 lat i więcej	42	38	20	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	38	14	421
Miasto do 20 tys.	42	45	12	134
od 21 do 100 tys.	48	46	6	206
101-500 tys.	48	46	6	227
501 tys.i więcej mieszk.	57	40	3	130
Region				
Północny	50	37	13	106
Zachodni	55	37	8	121
Środkowozachodni	46	41	13	172
Środkowy	52	38	10	221
Wschodni	39	52	9	134
Południowo-wschodni	49	41	10	179
Południowo-zachodni	47	50	3	188
Wykształcenie				
Podstawowe	44	42	14	357
Zasadnicze zawodowe	44	47	9	301
Średnie	51	43	6	353
Wyższe	65	30	5	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	60	36	4	80
Prac.umysł.niż.szczębla	57	39	4	103
Pracownicy fiz.- umysł.	43	53	4	69
Robotnicy wykwalifikowani	50	39	12	96
Robotnicy niewykwalifik.	38	55	7	70
Rolnicy	44	50	7	75
Prywatni przedsiębiorcy	63	35	2	46
Bierni zawodowo				
Renciści	37	48	15	156
Emeryci	49	38	13	197
Uczniowie i studenci	53	40	8	70
Bezrobotni	52	40	7	99
Gospodynie domowe i inni	43	40	17	60
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	63	32	4	127
Sektor państwowy	47	43	10	118
Sektor prywatny	50	45	5	247
Spółdzielczość	36	58	6	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	42	50	8	217
201 - 325	45	45	9	203
326 - 449	45	46	9	185
450 - 599	49	44	6	126
Powyżej 599 zł	62	31	7	198
Ocena własnych war. mater.				
Złe	43	48	8	333
Średnie	46	43	11	506
Dobre	59	34	7	281
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	55	34	10	62
Raz w tygodniu	48	42	9	584
Kilka razy w miesiącu	49	42	9	159
Kilka razy w roku	48	43	9	215
W ogóle nie uczestniczy	43	45	12	100
Poglądy polityczne				
Lewica	57	40	3	219
Centrum	42	49	9	274
Prawica	62	33	5	385
Trudno powiedzieć	26	52	21	242

Tabela 2. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Akcja Wyborcza "Solidarność"

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	30	70	1077
Płeć			
Mężczyźni	33	67	520
Kobiety	27	73	557
Wiek			
do 24 lat	31	69	154
25-34	27	73	194
35-44	25	75	226
45-54	28	72	197
55-64	38	62	138
65 lat i więcej	34	66	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	32	68	395
Miasto do 20 tys.	30	70	127
od 21 do 100 tys.	29	71	202
101-500 tys.	25	75	221
501 tys. i więcej mieszk.	34	66	129
Region			
Północny	36	64	102
Zachodni	24	76	120
Środkowozachodni	31	69	162
Środkowy	30	70	213
Wschodni	33	67	130
Południowo-wschodni	33	67	166
Południowo-zachodni	24	76	184
Wykształcenie			
Podstawowe	36	64	333
Zasadnicze zawodowe	26	74	290
Średnie	27	73	343
Wyższe	29	71	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	27	73	81
Prac.umysł.niż.szczebla	25	75	100
Pracownicy fiz.-umysł.	28	72	67
Robotnicy wykwalifikowani	37	63	93
Robotnicy niewykwalifik.	37	63	68
Rolnicy	26	74	73
Prywatni przedsiębiorcy	21	79	45
Bierni zawodowo			
Renciści	28	72	142
Emeryci	36	64	185
Uczniowie i studenci	33	67	68
Bezrobotni	25	75	99
Gospodynie domowe i inni	27	73	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	29	71	123
Sektor państwowy	38	62	115
Sektor prywatny	27	73	244
Spółdzielczość	20	80	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	25	75	210
201 - 325	27	73	199
326 - 449	28	72	180
450 - 599	35	65	124
Powyżej 599 zł	33	67	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	26	74	325
Średnie	29	71	478
Dobre	36	64	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	61	39	58
Raz w tygodniu	33	67	559
Kilka razy w miesiącu	24	76	153
Kilka razy w roku	22	78	209
W ogóle nie uczestniczy	17	83	96
Poglądy polityczne			
Lewica	6	94	215
Centrum	19	81	270
Prawica	57	43	383
Trudno powiedzieć	20	80	207

Tabela 3. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Sojusz Lewicy Demokratycznej

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	16	84	1077
Płeć			
Mężczyźni	16	84	520
Kobiety	17	83	557
Wiek			
do 24 lat	15	85	154
25-34	17	83	194
35-44	15	85	226
45-54	17	83	197
55-64	24	76	138
65 lat i więcej	12	88	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	14	86	395
Miasto do 20 tys.	21	79	127
od 21 do 100 tys.	20	80	202
101-500 tys.	19	81	221
501 tys. i więcej mieszk.	13	87	129
Region			
Północny	23	77	102
Zachodni	16	84	120
Środkowozachodni	19	81	162
Środkowy	13	87	213
Wschodni	17	83	130
Południowo-wschodni	9	91	166
Południowo-zachodni	21	79	184
Wykształcenie			
Podstawowe	13	87	333
Zasadnicze zawodowe	16	84	290
Średnie	19	81	343
Wyższe	21	79	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	13	87	81
Prac.umysł.niż.szczebla	22	78	100
Pracownicy fiz.-umysł.	21	79	67
Robotnicy wykwalifikowani	12	88	93
Robotnicy niewykwalifik.	17	83	68
Rolnicy	16	84	73
Prywatni przedsiębiorcy	18	82	45
Bierni zawodowo			
Renciści	14	86	142
Emeryci	18	82	185
Uczniowie i studenci	16	84	68
Bezrobotni	15	85	99
Gospodynie domowe i inni	15	85	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	19	81	123
Sektor państwowy	13	87	115
Sektor prywatny	18	82	244
Spółdzielczość	18	82	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	16	84	210
201 - 325	17	83	199
326 - 449	17	83	180
450 - 599	14	86	124
Powyżej 599 zł	24	76	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	15	85	325
Średnie	18	82	478
Dobre	16	84	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	12	88	58
Raz w tygodniu	14	86	559
Kilka razy w miesiącu	17	83	153
Kilka razy w roku	22	78	209
W ogóle nie uczestniczy	20	80	96
Poglądy polityczne			
Lewica	51	49	215
Centrum	15	85	270
Prawica	4	96	383
Trudno powiedzieć	6	94	207

Tabela 4. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?

Unia Wolności (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	18	82	1077
Płeć			
Mężczyźni	18	82	520
Kobiety	19	81	557
Wiek			
do 24 lat	21	79	154
25-34	22	78	194
35-44	21	79	226
45-54	18	82	197
55-64	13	87	138
65 lat i więcej	12	88	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	11	89	395
Miasto do 20 tys.	19	81	127
od 21 do 100 tys.	16	84	202
101-500 tys.	24	76	221
501 tys. i więcej mieszk.	34	66	129
Region			
Północny	22	78	102
Zachodni	24	76	120
Środkowozachodni	23	77	162
Środkowy	22	78	213
Wschodni	11	89	130
Południowo-wschodni	12	88	166
Południowo-zachodni	16	84	184
Wykształcenie			
Podstawowe	11	89	333
Zasadnicze zawodowe	10	90	290
Średnie	24	76	343
Wyższe	42	58	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	41	59	81
Prac. umysł. niż. szczebla	27	73	100
Pracownicy fiz. - umysł.	19	81	67
Robotnicy wykwalifikowani	14	86	93
Robotnicy niewykwalifik.	22	78	68
Rolnicy	7	93	73
Prywatni przedsiębiorcy	40	60	45
Bierni zawodowo			
Renciści	11	89	142
Emeryci	9	91	185
Uczniowie i studenci	33	67	68
Bezrobotni	4	96	99
Gospodynie domowe i inni	24	76	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	26	74	123
Sektor państwowy	19	81	115
Sektor prywatny	27	73	244
Spółdzielczość	16	84	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	14	86	210
201 - 325	11	89	199
326 - 449	14	86	180
450 - 599	23	77	124
Powyżej 599 zł	34	66	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	11	89	325
Średnie	16	84	478
Dobre	30	70	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	18	82	58
Raz w tygodniu	16	84	559
Kilka razy w miesiącu	24	76	153
Kilka razy w roku	22	78	209
W ogóle nie uczestniczy	14	86	96
Poglądy polityczne			
Lewica	11	89	215
Centrum	23	77	270
Prawica	26	74	383
Trudno powiedzieć	6	94	207

Tabela 5. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	14	86	1077
Płeć			
Mężczyźni	13	87	520
Kobiety	15	85	557
Wiek			
do 24 lat	14	86	154
25-34	16	84	194
35-44	13	87	226
45-54	18	82	197
55-64	11	89	138
65 lat i więcej	9	91	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	11	89	395
Miasto do 20 tys.	19	81	127
od 21 do 100 tys.	13	87	202
101-500 tys.	13	87	221
501 tys. i więcej mieszk.	20	80	129
Region			
Północny	15	85	102
Zachodni	14	86	120
Środkowozachodni	17	83	162
Środkowy	15	85	213
Wschodni	14	86	130
Południowo-wschodni	10	90	166
Południowo-zachodni	13	87	184
Wykształcenie			
Podstawowe	10	90	333
Zasadnicze zawodowe	15	85	290
Średnie	15	85	343
Wyższe	17	83	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	15	85	81
Prac. umysł. niż. szczebla	12	88	100
Pracownicy fiz. - umysł.	16	84	67
Robotnicy wykwalifikowani	15	85	93
Robotnicy niewykwalifik.	20	80	68
Rolnicy	13	87	73
Prywatni przedsiębiorcy	19	81	45
Bierni zawodowo			
Renciści	10	90	142
Emeryci	11	89	185
Uczniowie i studenci	16	84	68
Bezrobotni	16	84	99
Gospodynie domowe i inni	15	85	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	17	83	123
Sektor państwowy	13	87	115
Sektor prywatny	14	86	244
Spółdzielczość	32	68	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	12	88	210
201 - 325	14	86	199
326 - 449	12	88	180
450 - 599	14	86	124
Powyżej 599 zł	17	83	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	11	89	325
Średnie	15	85	478
Dobre	16	84	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	4	96	58
Raz w tygodniu	11	89	559
Kilka razy w miesiącu	15	85	153
Kilka razy w roku	21	79	209
W ogóle nie uczestniczy	17	83	96
Poglądy polityczne			
Lewica	22	78	215
Centrum	19	81	270
Prawica	8	92	383
Trudno powiedzieć	9	91	207

Tabela 6. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Polskie Stronnictwo Ludowe

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	13	87	1077
Płeć			
Mężczyźni	15	85	520
Kobiety	11	89	557
Wiek			
do 24 lat	19	81	154
25-34	12	88	194
35-44	10	90	226
45-54	13	87	197
55-64	11	89	138
65 lat i więcej	12	88	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	21	79	395
Miasto do 20 tys.	11	89	127
od 21 do 100 tys.	7	93	202
101-500 tys.	7	93	221
501 tys. i więcej mieszk.	5	95	129
Region			
Północny	12	88	102
Zachodni	10	90	120
Środkowozachodni	14	86	162
Środkowy	10	90	213
Wschodni	15	85	130
Południowo-wschodni	19	81	166
Południowo-zachodni	9	91	184
Wykształcenie			
Podstawowe	16	84	333
Zasadnicze zawodowe	17	83	290
Średnie	7	93	343
Wyższe	7	93	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	7	93	81
Prac.umysł.niż.szczebła	9	91	100
Pracownicy fiz. - umysł.	12	88	67
Robotnicy wykwalifikowani	9	91	93
Robotnicy niewykwalifik.	16	84	68
Rolnicy	30	70	73
Prywatni przedsiębiorcy	8	92	45
Bierni zawodowo			
Renciści	14	86	142
Emeryci	10	90	185
Uczniowie i studenci	15	85	68
Bezrobotni	15	85	99
Gospodynie domowe i inni	9	91	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	11	89	123
Sektor państwowy	10	90	115
Sektor prywatny	12	88	244
Spółdzielczość	12	88	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	17	83	210
201 - 325	16	84	199
326 - 449	11	89	180
450 - 599	8	92	124
Powyżej 599 zł	5	95	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	15	85	325
Średnie	13	87	478
Dobre	10	90	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	4	96	58
Raz w tygodniu	14	86	559
Kilka razy w miesiącu	17	83	153
Kilka razy w roku	9	91	209
W ogóle nie uczestniczy	10	90	96
Poglądy polityczne			
Lewica	17	83	215
Centrum	20	80	270
Prawica	7	93	383
Trudno powiedzieć	9	91	207

Tabela 7. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Ruch Odbudowy Polski (Jana Olszewskiego)
 (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	11	89	1077
Płeć			
Mężczyźni	12	88	520
Kobiety	9	91	557
Wiek			
do 24 lat	10	90	154
25-34	14	86	194
35-44	10	90	226
45-54	11	89	197
55-64	10	90	138
65 lat i więcej	8	92	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	9	91	395
Miasto do 20 tys.	16	84	127
od 21 do 100 tys.	11	89	202
101-500 tys.	11	89	221
501 tys. i więcej mieszk.	9	91	129
Region			
Północny	9	91	102
Zachodni	10	90	120
Środkowo-zachodni	11	89	162
Środkowy	7	93	213
Wschodni	16	84	130
Południowo-wschodni	13	87	166
Południowo-zachodni	9	91	184
Wykształcenie			
Podstawowe	8	92	333
Zasadnicze zawodowe	14	86	290
Średnie	10	90	343
Wyższe	9	91	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	9	91	81
Prac. umysł. niż. szczebla	10	90	100
Pracownicy fiz. - umysł.	10	90	67
Robotnicy wykwalifikowani	21	79	93
Robotnicy niewykwalifik.	19	81	68
Rolnicy	10	90	73
Prywatni przedsiębiorcy	8	92	45
Bierni zawodowo			
Renciści	10	90	142
Emeryci	6	94	185
Uczniowie i studenci	7	93	68
Bezrobotni	8	92	99
Gospodynie domowe i inni	13	87	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	12	88	123
Sektor państwowy	15	85	115
Sektor prywatny	13	87	244
Spółdzielczość	20	80	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	12	88	210
201 - 325	12	88	199
326 - 449	12	88	180
450 - 599	10	90	124
Powyżej 599 zł	8	92	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	9	91	325
Średnie	12	88	478
Dobre	9	91	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	13	87	58
Raz w tygodniu	12	88	559
Kilka razy w miesiącu	10	90	153
Kilka razy w roku	10	90	209
W ogóle nie uczestniczy	2	98	96
Poglądy polityczne			
Lewica	4	96	215
Centrum	12	88	270
Prawica	15	85	383
Trudno powiedzieć	7	93	207

Tabela 8. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Chrześcijańska Demokracja III RP (Wałęsa)
 (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	8	92	1077
Płeć			
Mężczyźni	7	93	520
Kobiety	9	91	557
Wiek			
do 24 lat	13	87	154
25-34	5	95	194
35-44	10	90	226
45-54	5	95	197
55-64	12	88	138
65 lat i więcej	7	93	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	7	93	395
Miasto do 20 tys.	14	86	127
od 21 do 100 tys.	8	92	202
101-500 tys.	9	91	221
501 tys. i więcej mieszk.	6	94	129
Region			
Północny	12	88	102
Zachodni	9	91	120
Środkowozachodni	12	88	162
Środkowy	3	97	213
Wschodni	11	89	130
Południowo-wschodni	8	92	166
Południowo-zachodni	6	94	184
Wykształcenie			
Podstawowe	9	91	333
Zasadnicze zawodowe	8	92	290
Średnie	10	90	343
Wyższe	3	97	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	4	96	81
Prac. umysł. niż. szczebla	9	91	100
Pracownicy fiz. - umysł.	9	91	67
Robotnicy wykwalifikowani	6	94	93
Robotnicy niewykwalifik.	11	89	68
Rolnicy	10	90	73
Prywatni przedsiębiorcy	2	98	45
Bierni zawodowo			
Renciści	6	94	142
Emeryci	9	91	185
Uczniowie i studenci	14	86	68
Bezrobotni	9	91	99
Gospodynie domowe i inni	9	91	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	7	93	123
Sektor państwowy	4	96	115
Sektor prywatny	7	93	244
Spółdzielczość	15	85	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	10	90	210
201 - 325	8	92	199
326 - 449	8	92	180
450 - 599	10	90	124
Powyżej 599 zł	6	94	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	8	92	325
Średnie	8	92	478
Dobre	10	90	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	13	87	58
Raz w tygodniu	11	89	559
Kilka razy w miesiącu	4	96	153
Kilka razy w roku	2	98	209
W ogóle nie uczestniczy	6	94	96
Poglądy polityczne			
Lewica	1	99	215
Centrum	9	91	270
Prawica	13	87	383
Trudno powiedzieć	5	95	207

Tabela 9. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił złotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją złotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją złotówkę?
Unia Polityki Realnej

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	5	95	1077
Płeć			
Mężczyźni	5	95	520
Kobiety	5	95	557
Wiek			
do 24 lat	13	87	154
25-34	3	97	194
35-44	6	94	226
45-54	3	97	197
55-64	4	96	138
65 lat i więcej	3	97	167
Miejsce zamieszkania			
Wieś	3	97	395
Miasto do 20 tys.	7	93	127
od 21 do 100 tys.	3	97	202
101-500 tys.	8	92	221
501 tys.i więcej mieszk.	10	90	129
Region			
Północny	6	94	102
Zachodni	7	93	120
Środkowozachodni	9	91	162
Środkowy	2	98	213
Wschodni	6	94	130
Południowo-wschodni	5	95	166
Południowo-zachodni	6	94	184
Wykształcenie			
Podstawowe	4	96	333
Zasadnicze zawodowe	3	97	290
Średnie	9	91	343
Wyższe	4	96	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier.,inteligencja	6	94	81
Prac.umysł.niż.szczebla	6	94	100
Pracownicy fiz.- umysł.	7	93	67
Robotnicy wykwalifikowani	4	96	93
Robotnicy niewykwalifik.	10	90	68
Rolnicy	4	96	73
Prywatni przedsiębiorcy	5	95	45
Bierni zawodowo			
Renciści	2	98	142
Emeryci	3	97	185
Uczniowie i studenci	19	81	68
Bezrobotni	3	97	99
Gospodynie domowe i inni	3	97	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	4	96	123
Sektor państwowy	4	96	115
Sektor prywatny	8	92	244
Spółdzielczość	6	94	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	5	95	210
201 - 325	2	98	199
326 - 449	8	92	180
450 - 599	3	97	124
Powyżej 599 zł	8	92	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	4	96	325
Średnie	4	96	478
Dobre	9	91	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	0	100	58
Raz w tygodniu	5	95	559
Kilka razy w miesiącu	6	94	153
Kilka razy w roku	8	92	209
W ogóle nie uczestniczy	4	96	96
Poglądy polityczne			
Lewica	3	97	215
Centrum	8	92	270
Prawica	7	93	383
Trudno powiedzieć	1	99	207

Tabela 10. Przypuśćmy, że wprowadzono taką zasadę, że każdy obywatel będzie płacił zlotówkę rocznie na rzecz partii politycznych, z tym że każdy swoją zlotówkę może dowolnie rozdzielić między różne ugrupowania. Proszę powiedzieć, między które partie lub ugrupowania rozdzielił(a)by Pan(i) swoją zlotówkę?
Nie płacił(a)bym na żadną partię

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	31	69	1078
Płeć			
Mężczyźni	28	72	521
Kobiety	35	65	557
Wiek			
do 24 lat	33	67	154
25-34	30	70	194
35-44	32	68	227
45-54	33	67	197
55-64	24	76	138
65 lat i więcej	35	65	168
Miejsce zamieszkania			
Wieś	30	70	396
Miasto do 20 tys.	32	68	127
od 21 do 100 tys.	36	64	203
101-500 tys.	30	70	221
501 tys. i więcej mieszk.	29	71	129
Region			
Północny	22	78	103
Zachodni	30	70	120
Środkowozachodni	28	72	162
Środkowy	32	68	213
Wschodni	39	61	130
Południowo-wschodni	32	68	166
Południowo-zachodni	33	67	184
Wykształcenie			
Podstawowe	35	65	334
Zasadnicze zawodowe	33	67	290
Średnie	31	69	344
Wyższe	19	81	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	28	72	81
Prac. umysł. niż. szczebla	26	74	100
Pracownicy fiz. - umysł.	45	55	67
Robotnicy wykwalifikowani	29	71	93
Robotnicy niewykwalifik.	37	63	68
Rolnicy	33	67	73
Prywatni przedsiębiorcy	29	71	45
Bierni zawodowo			
Renciści	38	62	142
Emeryci	29	71	186
Uczniowie i studenci	23	77	68
Bezrobotni	33	67	99
Gospodynie domowe i inni	27	73	55
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	26	74	123
Sektor państwowy	31	69	116
Sektor prywatny	33	67	244
Spółdzielczość	44	56	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	37	63	210
201 - 325	38	62	199
326 - 449	34	66	180
450 - 599	28	72	125
Powyżej 599 zł	18	82	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	40	60	325
Średnie	32	68	479
Dobre	21	79	272
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	22	78	58
Raz w tygodniu	33	67	559
Kilka razy w miesiącu	29	71	153
Kilka razy w roku	30	70	209
W ogóle nie uczestniczy	35	65	96
Poglądy polityczne			
Lewica	27	73	215
Centrum	34	66	270
Prawica	18	82	384
Trudno powiedzieć	58	42	207